

Rádai Andrea

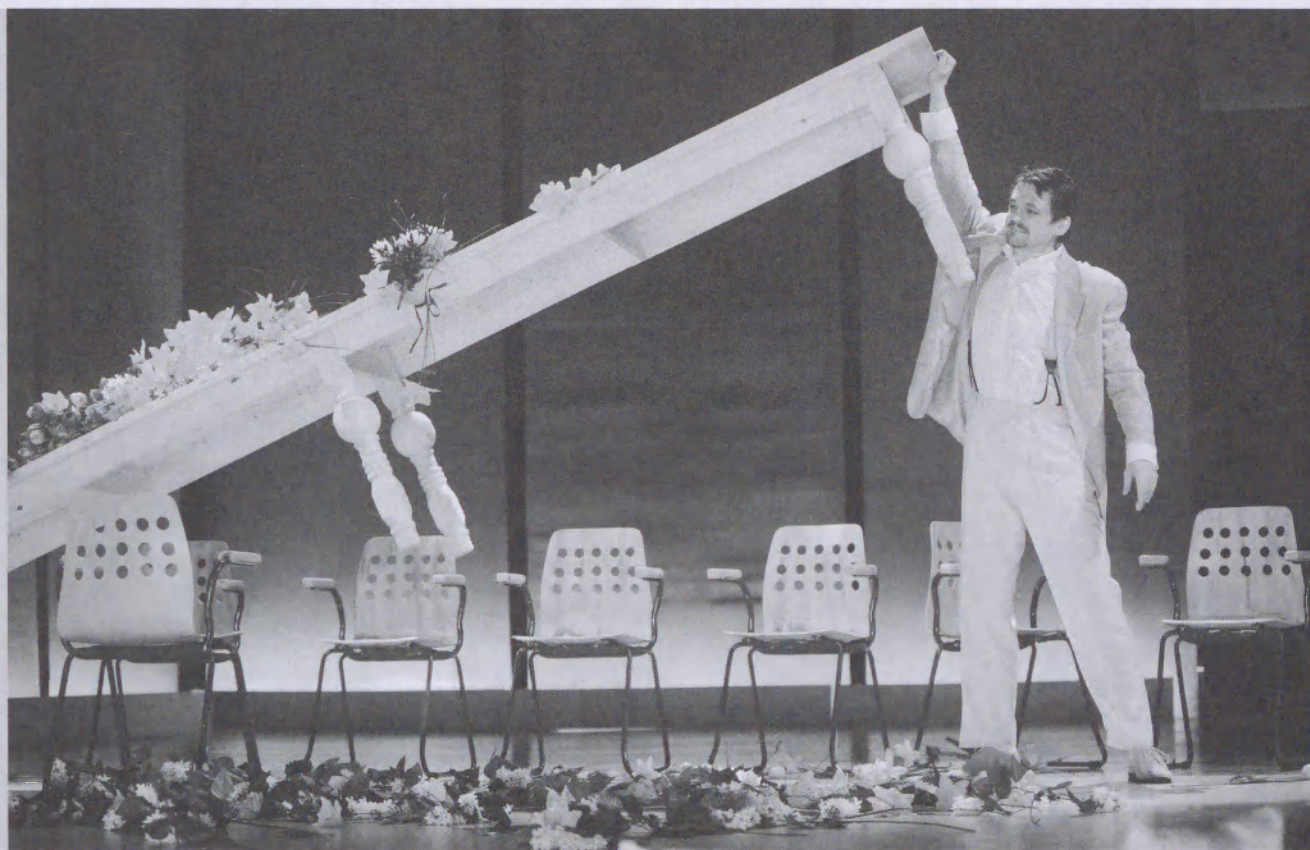
Szerelem híján

BARTA LAJOS: SZERELEM

A Szalay lányok története fájdalmasan szép és groteszk história. A XX. század elején, egy kisváros szélén, távol a világ és a férjnek való férfiak zajától vágyik a *három nővér* valamire, melyet részeiben férfinak, kérőnek, a Nagy Ónek, a családi tűzhely boldogságának s összefoglalóan szerelemnek nevezhetnénk. Nellinek, a korosodó vénlánynak már mindegy, csak férfi legyen. Lujza a költőt, Bikyt szereti, aki viszont a karrierje érdekében Pestre megy, s garantáltan elfelejt

lányok csimpaszkodásában van valami groteszk hősieség, s a komikumot belengi valamiféle felemelő, édes nosztalgia és tisztaság.

Akárcsak akkoriban, ma is van szerelem és csalódás, érzelmeket csonkító-roncsoló külső körülmények: rideg valóság, kompromisszumok s egy bizonyos kor fölött kompromisszumkészség, s csak a szó – szingliség – új. Ami annyira komoly probléma (vagy jelenség? tendencia?) manapság, hogy szingliknek szóló jó tanácsok

Harsányi Attila
(Komoróczy)

majd a lányt az ingergazdagabb környezetben. Böske szintén öngyilkos szerelembe menekül, s egy se inge, se gatyája katonába habarodik bele. Ekkor toppan be az esetlen, mulya, beteges agglegény, Komoróczy, s a három lány rástartol a férjira. Főleg Nelli érzi jogosnak követelését, a másik két lány inkább csak játszadozik.

Barta Lajos drámájának címe: *Szerelem*, mely érzés a maga tökéletlenségében és sokszínűségében, de elsősorban hiányában van jelen. Ugyanakkor a darabbéli

kal vannak tele a magazinok, speciálisan nekik szóló ajánlatokkal állnak elő az utazási irodák, és szinglikről szóló filmek garmadája megy a mozikban. Van, aki karriert emlegetve büszkén vállalja ezt a „családi állapotot”, ám sokaknak görcsös, napról napra átélt szenvedést okoz.

A Miskolci Nemzeti Színház produkciója is mintegy felkiáltójelszerűen jelzi, hogy a *Szerelem* témája aktuális. Sőt, a rendező az aktualizálásnak nem is feltétlenül

Bodor Németi Gyöngyi (Nelli) és Takács Katalin (Szalayné)

szokványos formáját választotta: az előadásnak mintha egyfajta fejlődési vonala lenne, mely Barta Lajos korától a máig ível. Ez azonban önmagában kevés a gondolatébresztéshez, és ez az általam feltételezett koncepció sem minden ízében következetes.

Az előadásban folyamatos és lépcsőzetes „modernizáció” figyelhető meg: minden felvonás – azaz minden évszak – egy-egy korszaknak felel meg. A jelmezek például a század eleji kosztümöktől a hatvanas évek tarka mintás, harangszoknyás ruháin át a miniszoknyáig és a bőrdzsekiig jutnak el. A játék a színházi kifejezőeszközök tekintetében is „fejlődik” – az első felvonás, az ősz még a realista színjátszás jegyében telik, nagy indulatokkal, majd szinte bűvópatakként bukannak fel a szövegből hiányzó, groteszk vagy a lappangó szexualitást felfedő mozdulatsorok és motívumok. Szalay bácsi például a fején papírcacskóval alszik el a szilveszteri öszejeövetelen, Böske többször is szétrakja lábait, Lujza és Szalay néni beszélgetés közben úgy mozognak a széken, mintha maszturbálnának. A legutolsó felvonás pedig szinte az alternatív színház közhelyeinek orgiájává fajul. Van benne pucér férfifenek (a „nagybeteg” Komoróczyé); hangeffektekből álló, nyűglődős zene; az ismétlődés monotonosságában idegesítő jajgatás; kihangsúlyzott és

mikrofonba beszélő színészek; a lehető legnaturalistább stílusban, csámcsogás és morzsák köpködése közepette előadott szerelmi vallomás, ja, és persze filmvetítés.

Ez az utolsó felvonás azonban túlságosan nagy ugrás, ráadásul más elemek nem „modernizálódnak”. A díszlet például nem a kispolgári milióhöz illő, nehéz tölgyfa bútorokkal indul, hanem ennél sokkal üresebb térrel: székek sorakoznak a mesterséges, nehéz szagú avarral borított színpadon, mely az ősz hivatott jelképezni. A téli felvonásban viszont már hosszú asztal is van, s nem hó, hanem a karácsonyi és szilveszteri ünnepség szimbolizálja az évszakot. Tavasszal, mintha virágpiacra készülnének, hatalmas virágkupacokat rakosgatnak ide-oda a Szalay lányok; a cselekvéssor – azonkívül természetesen, hogy az évszaknak megfelelő – céltalan és megkoreografálatlannak tűnik. Ugyanígy értelmetlen a szünet utáni bábos közjáték, melyben a színészek még egyszer eljátsszák Lujza és Biky – a szülők által szemmel kísért – szerelmi légyottját, hacsak nem arról a közhelyes megfajlásról van szó, hogy mi, emberek akarat nélküli bábok vagyunk.

Jobban működik az előadásnak az a rétege, mely elsősorban az érzelmekre hat, s mely szerint a szerelem olyan megfoghatatlan és titokzatos, mint egy gyönyörű dallam. Amikor felcsendül Arturo Annecchino elvágódó zenéje, a színpadkép fényképszerűen kimerevedik, a szereplők a távot fürkészik, s úgy ringatja el őket a mu-

zsika, mintha nem is hallanák. Ezekben az időn kívüli, magányosan átélt pillanatokban megsejtenek valamit, ami rögtön és emlék nélkül tovatűnik, amint visszazökkennek a valóságba.

Ebben a szerelemfürkészásban vagy egyáltalán nem, vagy kevésbé intenzíven vesznek részt a férfiak, akik már darabbéli minőségükben is kevésbé termettek szerelemre. Bősze György (Szalay bácsi) bele-beleszundít ezekben a pillanatokba és a saját életébe is: akkora hatása van lányai sorsának alakulására, mint egy nővénynek. Erre a szunnyadozásra és vegetálásra túl sok lapáttal tesz rá tiroli jelmeze. A költő Biky Fandl Ferenc alakításában kiéltnek és puhánynak tűnik, akinek szerelmi életében Lujza nem az első, hanem csak az egyik állomás. Harsányi Attila Komoróczy komikus oldalát hozza, mely különösen az „alteros” felvonásban – valószínűleg szándékosan – fajul a ripacszkodásig.

Fabók Mariann Lujzájában a kamaszos, szerelmes lendület keveredik a női értéssel. Indulatai viszont darabosak, s előkészítetlen mozdulat, ahogy például Biky verseskötetét hajigálja, vagy ahogy a férfiba csimpaszkodik. Bodor Németi Gyöngyi annál nőiesebb és komolyabb Nelliként, semhogy Komoróczyhoz hason-

lóan egyfolytában neveltség vagy szájalom tárgya legyen: keccesség van abban is, ahogy székével kiszemeltje felé billen. Az utolsó felvonásban gügyögve „nő fel” Komoróczyhoz. Pataki Szilvia Böskéjében van valami flügoskrúdys egzaltáltság, szexuális kíváncsisága és fokozott libidója azzal a készséggel társul, hogy kész lenne meghalni szerelméért. Takács Katalin (Szalay néni) nem fogatlan anyatigris: alakjában felsejlenek egykori vágyai és reményei, s emiatt inkább mintha a lányok barátnője vagy nagynénje lenne.

Paolo Magelli vendégrendező és a Miskolci Nemzeti Színház előadása alighanem sokszínűsége törekszik. A szándék nem érdektelen.

BARTA LAJOS: SZERELEM (Miskolci Nemzeti Színház)

Díszlet: Menczel Róbert. **Jelmez:** Laczó Henriett. **Zene:** Arturo Annetchino. **Zenei munkatárs:** Szakács Sára. **A rendező munkatársa:** Tóth Loon. **Filmfelvétel:** Kovács Márk. **Színpadmester:** Farkas Gábor. **Dramaturg:** Željka Udovičić. **Rendezőasszisztens:** Gribovszky Pál. **Rendező:** Paolo Magelli.

Szereplők: Bősze György, Takács Katalin, Bodor Németi Gyöngyi, Fabók Mariann, Pataki Szilvia, Hunyadkürti István, Fandl Ferenc, Chajnoczky Balázs, Harsányi Attila, Kerekes Valéria, Garami Mónika.

Koltai Tamás

Nő az erőszak

WILLIAM SHAKESPEARE: LEAR KIRÁLY

Levendégszerelési ceremóniára, afféle átadás-átvétel protokollra gyűlnek össze az uralkodócsalád tagjai a nyíregyházi *Lear királyban*, ami persze nem úgy megy, mint a mai demokratikus viszonyok között, hanem jóval egyszerűbben, annál inkább, mert nem a királydrámákban megszokott politikai harc és vérfürdő előzi meg, hanem a hatalom birtokosának önkéntes döntése. Békés átmenetről van szó, legalábbis látszólag. Semmi sem mutat megmagyarázhatatlan vagy nyugtalanító elhatározásra, minden a hivatalos rend szerint zajlik. Sorokba rendezett székeken foglalnak helyet az elegáns,

ünnepi díszbe öltözött szereplők, ahogy diplomáciai eseményeken vagy díjátadások alkalmával szokás, egyedül a királyra váró szék piros. A résztvevők disztintívan viselkednek, az előkelő Gloster gróf (Gáspár Tibor) milliméternyit igazít az egyik széken, Edgar (Olt Tamás) finomkodó mozdulattal pihét söpör le magáról.

Horváth László Attila Learje ápolt, rendezett, nyájas, meggyerő, filigrán úriember, bensőséges mosolya némi rezignáltságot sejtet.

A kiindulópont világos, noha éppen az szokta felvetni a legtöbb kérdést. Miért osztja föl a birodalmát Lear,